

okupator, ambasador, deklamator i sl. usvojen je samo novoštokavski akcent na trećem slogu od kraja. I prenošenje akcenta na proklitiku, gdje god za to ima uvjeta, obvezno je za književni izgovor (*nâ frag, û kuću, nâ glavu, nâ stvar* i sl.).

Tako su dakle na desetom sastanku Pravopisne komisije završena teoretska raspravljanja o pravopisnim i akcenatskim problemima hrvatskosrpskoga književnog jezika. Sve te zaključke dužni su stilizatori prirediti kao dotjerani pravopisni tekst do 15. listopada o. g. i razaslati ih toga dana svoj jedanaestorici članova Pravopisne komisije, koja će se 11. studenoga sastati u Novom Sadu radi konačnog usvajanja pravopisnih stilizacija. Poslije toga stilizacije će biti predane javnosti. naučnim. književnim i prosvjetnim ustanovama i društvima na diskusiju. a poslije diskusije završne i odobrene stilizacije predat će se u štampu. te će izaći u isto vrijeme kao pravopisni priručnik latinicom i ijekavski u Zagrebu u izdanju Matice Hrvatske, a ćirilicom i ekavski u Novom Sadu u izdanju Matice Srpske, s jednakim pravilima za čitavo područje hrvatskoga ili srpskoga jezika. Kao što se predviđa, bit će to opsežan priručnik od 800 strana; pa će se za školske potrebe prirediti i posebno manje, školsko izdanje.

Pri zaključku lista upravo doznajem, da je sastanak u Novom Sadu odgođen na 25. XI. 1957.

Ljudevit Jonke

UZRAST — DOB

U jednim našim novinama (Borba, 3. IV. 1957., str. 2.) čitamo: *Koliko u našoj zemlji ima liječnika. kakav je njihov sastav po spolu, uzrastu i specijalnosti...* Gle, po uzrastu! pomislim. Nisam znao, da se vodi statistika i o uzrastu liječnika, niti sam slutio, zbog čega može koga zanimati, da li je neki liječnik drugačijeg uzrasta nego drugi i kakvu to ulogu uzrast liječnika može imati u kvalifikaciji ili rasporedu liječnika. Za zubara još-još, nekako bih i razumio! Jer dobro je, da je on malo pojači, pa kad potegne zub, da ga odmah i izvuče

i ne muči čovjeka (premda uzrast još ne jamči i snagu). Ali kod liječnika uopće? Baš da vidim! Čitam dalje. *Struktura liječnika po uzrastu otkriva jedan vakuum, koji je posljedica Drugog svjetskog rata, kada medicinski fakulteti nisu radili i kada je veći broj mladih liječnika izginuo.* Razabiram sada, da se radi o godinama života liječnika, o njihovoj dobi. A ja zabrazdio, otišao na krivi kolosijek! Ali nisam ja kriv: išao sam za autorom, a on mi je krivo namjestio skretnicu dajući riječi uzrast značenje, koje ona nema. Ta riječ u svim našim rječnicima ima značenje franc. *taille*, njem. *Wuchs*, tal. *corporatura*, lat. *statura*, to jest stas, rast.

Kakve veze ima stas sa dobi? Kod djece ima. Kod djece se sa dobi povećava i rast, stas, stupanj razvitka, pa grupiranje djece po dobi u glavnim je crtama i grupiranje po uzrastu, po stupnju razvitka tjelesnog i duševnoga. Pedagozi stoga mogu govoriti o djeci školskoga ili predškolskoga uzrasta i time misliti na stupanj razvitka vezan uz određenu životnu dob. Mogu o tome voditi i statistike. Ali kod odraslih takav trop ne vrijedi, jer zamijenjeni pojmovi nisu više u onoj uzročnoj povezanosti kao kod djece u razvitku. Stoga moramo ispraviti autorovu skretnicu i mjesto *uzrast* svuda staviti *dob: sastav po spolu, dobi i specijalnosti... struktura liječnika po dobi...* pa će nam misao ići onim kolosijekom, kojim ju je autor htio, a nije znao uputiti.

Slavko Pavešić

TAKVE SE STVARI NE BI SMJELE TISKATI

Tko uzima pero u ruke, da piše, valja da zna pisati, valja da pozna jezik, kojim piše, t. j. valja da ima u malome prstu sve zakone njegove gramatike, sintakse i pravopisa — drugim riječima: valja da je pismen. Inače ne ide. To je i najviše i najmanje, što se u tom poslu traži. Tko drukčije misli, na sasvim je krivome putu. Nije rečeno, da je svatko pismen, koji je svršio srednju školu ili možda i fakultet. Ima ljudi, koji su pravi majstori u svojoj struci,

ali ne umiju na svojem jeziku pravilno da napišu ni običan člančić. Ali to priznaju i traže pomoć u jezičnoga stručnjaka. To je pohvale vrijedno. Međutim, ima — nažalost — i takvih pisaca, koji su puni sebe, koji su duboko uvjereni, da su ušli u sve jezične tajne, ali im zapravo nisu jasna ni mnoga i osnovna pitanja. To su oni, koji ponekad ne dopuštaju, da im ma tko dirne u ono, što su napisali. Stoga nije tako rijedak slučaj, da ugleda svijetlo knjiga sastavljena, štono bi Vuk rekao »po pravilam babi Smiljani.« Od takve stvari slabe koristi. Ali može biti itekako štetna. Baš zato postoje redovito u svakom izdavačkom poduzeću lektori, obično visokokvalificirani jezični stručnjaci, kojima je dužnost, da sve, što izdaje njihovo poduzeće, pregledaju i urede, da bude besprijekorno i s jezične strane. Tako i ne bi smjelo biti uopće izdavačko-štamparskoga poduzeća, koje ovako ne postupa. Ali je li uvijek tako? Naš se »Jezik« već u više navrata pozabavio tim pitanjem. Ali bez vidna uspjeha, pa su se mogli čuti prigovori, da je šteta zatrpavati naš list iznošenjem tako nekorisnih stvari. Ja ipak ne mislim tako i vjerujem, da nisam jedini. Ja držim, da je, pored ostalih dužnosti, jedan od glavnih zadataka našega lista, da u stopu prati našu štampu, da neumorno udara na sve, što se pojavi u njoj te ne valja, bez obzira na obzire, i to sve dotle, dok se prilike ne srede i na tom području našega života.

Nije tome davno, izašla je u nakladi »Poduzeća za izdavanje, prodaju i distribuciju knjiga«, Zagreb, Klaićeva 28 (za izdavača: Ivan Paprika) knjiga: Dr. Slavko Rozgaj: Pogled u nauku o svemiru, Zagreb, 1955. Tisak: »Prosvjeta«, Bjelovar. (Popularna naučna biblioteka. Sv. 1.) Posegao sam za njom, jer volim svijet nad nama. Pisac je popularno prikazao osnove astronomske nauke i ispunio svoj zadatak sa sadržajne strane. Ali nije tako u pitanju jezika; knjiga je s jezičnoga gledišta, kakva ne smije da bude. U ovom ću članku iznijeti jezične nepravilnosti, na koje sam u njoj naišao: Astroleške (mj. astrološke) str. 8.: početka

(mj. početka) 10; Aristahovo (mj. Aristarhovo) 14; udaleness (mj. udaljenost) 20; razmotrati (mj. razmatrati) 81; dušike (mj. dušika) 60; tomne (mj. tamne) 89; kako se mijena (mj. mijenja) 80; izlaska (mj. izlaska) 17; medju (mj. među) 9, 76; predu (mj. prijeđu) 18, 52; podjelimo (mj. podijelimo) 20, 65; svijetlosti (mj. svjetlosti) 23; svjetle (mj. svijetle) 24; zvjezde (mj. zvijezde) 57, 59, 91; zvjezdama (mj. zvijezdama) 59; zvijezdica (mj. zvjezdica) 60; zvijezdanih (mj. zvjezdanih) 61; primjeniti (mj. primijeniti) 51; bi svjetlila (mj. svijetlila) 62; svjetlenja (mj. svijetljenja) 66; prelaz (mj. prijelaz) 70, 76, 79; primjetiti (mj. primijetiti) 33, 80; procijenjena (mj. procijenjena) 94; gušćeg (mj. gušćeg) 96; iščezne (mj. iščezne) 45; da si protumačimo (mj. da sebi protumačimo) 5; Jupitra (mj. Jupitera) 13, 64, ali Jupitera, Jupiterovi 34, 43, 44; rasao (mj. rastao) 18; pogotovo (mj. pogotovu) 18; kutem (mj. kutom) 41, 52, 56; Keplerovom, Sunčevom, njegovom, kakvom, takvom, Sunčevog, Zemljinog, Jupiterovog (mj. Keplerovu, Sunčevu, njegovu, kakvu, takvu, Sunčeva, Zemljina, Jupiterova) 50, 82, 95, 27, 28, 39, 40, 43, 44; upliv (mj. utjecaj) 21, 22, 38; niz pojava, čiji su nam uzroci (mj. kojih su nam uzroci) 5; gibanje po kružnici čija se središta (mj. kojih se sred.) 17; iz boje svjetlosti, koju izdaje usijano tijelo, možemo zaključiti na visinu temperature (mj. možemo zaključiti visinu) 24; prema odrediti brzina, kojim se one približavaju odnosno njenu mogla se iz pomaka linija u spektru zvijezda udaljuju od nas i nazvana je radijalnom brzinom (rečenica sasvim pobrkana) 24; kao i ova: očekuje se, da će pro- s izmjenom godišnjih doba 43. — Ni interpunkcija nije prema našem službenom pravopisu, naročito što se tiče zarez.

Zacijelo, nisam iznio sve netočnosti. Ali je previše i ovo, što sam naveo. Ni po muke, da su to sitne štamparske omaške, premda ni takvih ne bi smjelo biti, — navedene pogreške mnogo su teže prirode. Radi se o pravopisnim i gramatičkim griješkama. Tko je kriv, te je izašla ovakva knjiga? Ja bih